

ra használnak fel. Ide tartozik a munkaidő ellenőrzése, tehát hogy a gyerekek, betegek és öregek ne dolgozzanak testi erejükön túl egészségükre káros módon. Ugyancsak ide tartozik a látogatás, továbbá a telepek egymás közti és munkán lévő hozzátartozói közötti postaszolgálat megszervezése is.¹⁸⁴

A Vöröskereszten kívül a zsidó vezetők sok politikai, egyházi és kormányzati vezetővel is kapcsolatba léptek, Horthyt is beleértve.¹⁸⁵ Mester Miklós és Ambrózy Gyula közvetítése révén Stern Samu – titokban – szeptember közepé táján ismét ellátogatott Horthyhoz, hogy figyelmeztesse, milyen nagy veszélyt jelentene a zsidók koncentrációja. Rámutatott, hogy ha a zsidókat már koncentrálták, a magyar kormány esetleg „minden jóindulata ellenére” sem lesz képes megakadályozni a deportálásukat.¹⁸⁶ Az is elképzelhető, érvelt, hogy a németek bombázni fogják a táborokat hamis felségjelű repülőgépek bevetésével, mint Kassán tették 1941 júniusában.¹⁸⁷ A Stern által kifejtett érvek valószínűleg hatottak a kormányzóra, mert távozása előtt biztosította a Zsidó Tanács vezetőjét, hogy nem lesznek többé deportálások vagy koncentrációk.¹⁸⁸

Közben a németeket egyre jobban bosszantotta a magyar kormány nyilvánvaló halogató taktikája, és könyörtelenül erőltették az összes budapesti zsidó evakuálására vonatkozó követelésüket. A német külügyminisztériumhoz küldött szeptember 15-i táviratában Veessenmayer nemcsak amiatt panaszkodott, hogy a kormány nem teljesíti kötelezettségeit, hanem a semleges országok képviselőinek a zsidók érdekében kifejtett ténykedése miatt is.¹⁸⁹

A németek továbbra is támaszkodtak Ferenczy információira. Mialatt Horthyval és a zsidó vezetőkkel tárgyalt (akik előtt opportunista módon heves németellenes magatartást színlelt), Ferenczy valójában szoros kapcsolatban állt a németekkel. Szeptember 26-i memorandumában Theodor Horst Grell, a német követség zsidóügyekkel foglalkozó szakértője hangsúlyozta, Ferenczy biztosította őt arról, hogy most már maguk a zsidó vezetők is hajlandók együttműködni a budapesti zsidók kitelepítésében, mert félnek, hogy ellenkező esetben problémájukat a németek „oldják meg” az Eichmann-féle Sonderkommando visszatérése után.¹⁹⁰ Ferenczy arról is biztosította Grellt, hogy elszánta magát a zsidók kitelepítésére, és „jelképes német támogatást” kért erőfeszítéseire.¹⁹¹

Egy szeptember 28-i keltezésű másik titkos memorandumban Grell még optimistább volt a dolog végső kimenetelét illetően, miután Ferenczy közölte vele, hogy új kampányt terveznek a budapesti zsidók ellen, melynek keretében 14 ún. „repülő bizottságok” (fliegende Kommissionen), melyek naponta egyenként 400-500 zsidó elfogására képesek, módszeresen átkutatnak majd minden házat. Az első, kb. 5000 zsidóból álló transzport indulása négy-öt nap múlva várható. A memorandum függe-